

Slovensko-ruské jazykové, literárne a kultúrne vzťahy a súvislosti. Ved. red. A. Červeňák. 1. vyd. Bratislava, Nitra: Slovenská rada Združenie slovenskej vzájomnosti. Katedra rusistiky Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Asociácia rusistov Slovenska. Edícia Slovenské reflexie 11. zväzok, 2002, 348 strán.

V deväťdesiatych rokoch nemožno prehliadnuť programovo riadenú iniciačnú a kultúrnu aktivitu tých výskumných, pedagogických a spoločenských pracovísk, ktoré sú svojou spôsobilosťou disponované „otvárať,“ alebo „obnovovať“ dialóg v slovakistickom a slavistickom poznávacom a kultúrnom svete v hektickej súčasnosti.

Ten, komu neunikol kontext širších spoločenských a politických pohybov práve v slovenskom „svete“ a ich dôsledky v posledných dvoch desaťročiach vie, o akú užitočnú duchovnú, poznávaciu a humanizačnú misiu nielen v spoločenskom, ale predovšetkým vo vedeckom poznaní ide slavistom, teda aj rusistom na Slovensku a v Čechách po rozšírení spoločenského a politického horizontu na hĺbku či adresnosť výpovede práve od deväťdesiatych rokov a zvlášť v široko chápaných otvorených spoločenských vedách v slovenskom svete.

A komu tieto dotykové miesta medzi časom a politickou praxou európskej premeny na konci minulého storočia neunikajú aj v súvislostiach pluralitne vedeného vedeckého dialógu, ten si uvedomuje i to, že sa v zábere našich slavistov a rusistov „nezačína“ s dialógom o medziliterárnych vzťahoch v poslednom desaťročí na trasovisku či s gestom odmietnutia, alebo negácie „predmetu,“ ale konštruktívnym riešením zlomových miest a rozvíjaním tých hodnôt, ktoré ani po takom (vonkajšom) ideologickom a vzápätí aj spontánnom hodnotovom otrase, aké navodili politické a geografické udalosti v Európe na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov nielen boli, ale mnohooznačne doznievajú (práve) v súčasnosti. I táto skutočnosť spôsobuje, že práve ony nespochybnujú svoje podložie z diachronie heuristického materiálu a synchroniu vedeckých riešení aktuálnych medziliterárnych javov pre ich aktuálnosť a otvorenosť, ale aj konfrontáciu s novým výskumom.

Vedecký zborník vzniká spravidla ako rezultujúca forma otvoreného a členitého dialógu s ústrednou látkou a podpornými členitými témami z tých špecializácií, ktoré podnecuje konkrétny jav v jeho genéze i aplikácii. A takto azda treba prijať nitriansky rusistický výskumný a kultúrny zámer, lebo sa chce venovať slovenským a ruským vzťahom v ich parciálnej i súhrnnej výskumnej „súčasnosti“.

Termín zborník však napovedá i to, že sa do neho zbiera, a v tomto prípade sa sústredilo do nitrianskeho zborníka to, čo aktuálny výskum mohol predstaviť ako jestvujúci a podnetný výsledok z neho. Napokon i to bude ďalší podstatný prvok spomínaného výstupu rusistického výskumu, ktorý sa pri organizovaní jednotlivých príspevkov rozdelil do piatich častí na Vzťahy a súvislosti literárne, Vzťahy a súvislosti jazykové, Vzťahy a súvislosti kultúrne, na Tabuľu cti a na časť Slovenská rusistika dnes.

Jednotlivé časti zborníka spája pracovný a náčrtový spôsob riešenia tematickej či problémovej časti, a ten sa spravidla sústreďuje na konkrétneho autora (A. S. Puškin, L. N. Tolstoj, M. Gorkij, M. Šolochov, M. Bulgakov, M. A. Narcys-Narymov, V. Berg, J. Cikker, M. Rúfus, K. Čapek, L. Štúr, N. M. Gaceka) či na autorov konkrétny umelecký text (*Vzkriesenie, Matka, Majster a Margaréta, Óda na radosť*), aby sa tak zvýraznili nové materiálové fakty, zistenia či širšie informácie, pracovne sa dotvárali do hodnotových či

kauzálnych celkov mozaikovitô pôsobiaci historické súvislosti spájajúce autora s genézou jeho textu a nejednoznačnou spoločenskou praxou. Napokon vždy sa spoločenskovedný výskum zacieli na prelínanie sa analyzovanej stratégie autora a na časové inšpirácie autorského textu pre iné druhy umenie atď.

Výraznou poznávacou časťou i širším spoločenským vkladom nitrianskeho zborníka do pedagogickej i vedeckej „praxe“ súčasnosti sú spresnenia autorskej stratégie alebo užšie vedené myšlienkové línie, ktoré objasňujú a aktuálne interpretujú časť či celok autorského textu vo vzťahu k dobovej kultúrnej aj spoločenskej téze. Najčastejšie ide o vzťah literatúra a hudba, umenie a múzeum, reklama a jazyk, spoločenská misia a politická prax, recepčia a jej časová hodnota, korešpondenčné kontakty medzi osobnosťami dvoch národných kultúr, sociologické kontakty medzi dejinami, politickou praxou a kultúrou národného spoločenstva a mnohé ďalšie parciálne zistenia.

Za obzvlášť prínosné treba považovať príspevky syntetizujúceho záberu, ktoré svojím členitým rozpätím smerujú k ustáleným výpovediam z dejepisu predmetu už i tým, že sledujú a podporujú spoločenský zmysel i vedeckú opodstatnenosť tohto typu zborníkov. V tejto súvislosti sa treba odvolať na práce, ktoré utvárajú nosnú líniu zborníka, na Andreja Červeňáka a jeho *Esej o ruskej literatúre v čase globalizácie*, na Vladimíra Čerevku a jeho *Recepciu ruskej literatúry na Slovensku na začiatku 20. storočia* a na Iva Pospíšila a jeho výklad *Česko-ruské literárne vzťahy: niekoľko okruhov a úskalf*.

Slovensko-ruské vzťahy a súvislosti sú zastavením sa na ceste aktuálneho výskumu historického a interpretačného poznávania či sumovania „komunikácie“ dvoch národných literatúr s členitou pamäťou ich vzájomných kultúrnych dejín. V tomto zmysle sa treba pripraviť na vertikálnejšie a koncentrovanejšie poznanie, aké prinesie nasledujúci zborník rusistov na Slovensku a v Čechách isto aj preto, lebo už nebude musieť podstupiť gesto zdôvodnenie a akt podpory na potrebu a opodstatnenie vlastného poznávacieho podložia v spoločenských vedách a v kultúrnom vedomí i poznaní „svojej“ spoločnosti.

Viera Žemberová

Mladý Čechov aneb o trvalosti hodnot

Гурчинов, М.: Младшот Чехов. Преломните години во животот и во творештвото на А. П. Чехов. Македонска Академија на науките и уметностите, Скопје 2004.

Základem práce makedonského komparatisty mezinárodní pověsti Milana Ďurčinova je jeho nepublikovaná disertace z roku 1960 Mladý Čechov. Toto mladistvé dílo vychází tedy až nyní, ovšem upravené a doplněné; autor se pochopitelně nespokojil s údaji starými desetiletí a svou práci znovu zkoncipoval a bibliograficky a metodologicky propracoval. Nicméně i tak nese dílo elán jeho mládí, neotřelost a svěžest, které jsou typické pro prvotiny nebo vůbec raná díla: v tom se „mladý Čechov“ schází s „mladým Ďurčinovem“ v jednom tvůrčím gestu. Ostatně u obou je raná práce východiskem pozdějších úspěchů a vrcholů: nebýt této objevné práce, nebyl by patrně ani tak kvalitní komparatista a literární historik a teoretik Ďurčinov, spolupracovník (mediátorem byl Ivan Dorovský) Dionýze Ďurišina a spolutvůrce mezinárodní koncepce srovnávacího studia literatury.